

**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

Данилюк Л. Р.

**Правове регулювання поведження з відходами в
ЄС та Україні:**

**методичні вказівки
для підготовки до семінарських (практичних) занять
та самостійної роботи
студентів денної форми навчання
спеціальності 081 Право**

м. Івано-Франківськ – 2025

*Рекомендовано до друку вченою радою
Навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 8 від 3 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Л. В. Зінич, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

З. В. Яремак, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Данилюк Л. Р. Правове регулювання поведження з відходами в ЄС та Україні: методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи студентів денної форми навчання спеціальності 081 Право. Івано-Франківськ, 2025. 29 с.

Методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи студентів денної форми навчання спеціальності 081 Право з навчальної дисципліни «Правове регулювання поведження з відходами в ЄС та Україні» розроблені на основі навчального плану підготовки здобувачів освітнього ступеня бакалавр Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Метою даного видання є сприяння організації роботи студентів при вивченні відповідного курсу. В посібнику викладені: методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи; завдання до семінарських занять та самостійної роботи, які включають короткі методичні рекомендації, переліки питань, що виносяться на обговорення під час занять, контрольні питання, практичні завдання, питання для проведення поточного контролю самостійної роботи. До кожної теми поданий розширений перелік літератури, в якій досліджуються окреслені проблеми, нормативно-правових актів, що регулюють відповідні правовідносини та посилань на інформаційні ресурси, де висвітлюються дані питання.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи.....	5
Завдання до семінарських занять та самостійної роботи.....	7
Загальна частина.....	7
Тема 1. Відходи як об'єкти правового регулювання.....	7
Тема 2. Міжнародно-правове регулювання поводження з відходами...	11
Тема 3. Правове регулювання поводження з відходами в ЄС.....	13
Тема 4. Суб'єкти у сфері управління відходами. Запобігання утворенню та управління відходами: повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.....	15
Особлива частина.....	18
Тема 5. Правовий режим відходів в Україні.....	18
Тема 6. Правовий режим побутових та промислових відходів в Україні та ЄС.....	20
Тема 7. Правовий режим небезпечних відходів в Україні та ЄС.....	23
Тема 8. Правовий режим радіоактивних відходів в Україні та ЄС....	25
Тема 9. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами в Україні.....	27

ВСТУП

Відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, незважаючи на скорочення чисельності населення України протягом останніх 20 років, обсяги утворення побутових відходів збільшуються. Домінуючим способом поводження з побутовими відходами залишається їх вивезення та захоронення на полігонах та сміттєзвалищах. За експертними оцінками більше 99% функціонуючих полігонів не відповідають європейським вимогам. Як правило, внаслідок недостатнього рівня контролю або відсутності належної системи поводження з побутовими відходами, за офіційними даними, щороку утворюється понад 27000 несанкціонованих сміттєзвалищ.

Питання управління промисловими відходами в Україні врегульоване на законодавчому рівні, але існують такі недоліки, як невизначеність пріоритетних цілей та недостатній рівень інтеграції питань охорони навколишнього природного середовища у галузевій стратегії, програми і заходи.

Особливо актуальними проблемами правового режиму поводження з відходами стають з огляду на набрання чинності Закону України «Про управління відходами». Останній фактично запускає реформу поводження з відходами та наближає засади управління ними до вимог і стандартів ЄС.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є норми права, які регулюють відносини, що виникають в процесі поводження з відходами, здійснення операцій з відходами, оформлення документації для проведення відповідних операцій тощо, а також практика їх реалізації.

Навчальна дисципліна включає вивчення статусу відходів як об'єктів правового регулювання, а також міжнародних та європейських правових засад поводження з відходами. В межах особливої частини дисципліни аналізуватимуться правовий режим відходів загалом і правові режими побутових, промислових, небезпечних, радіоактивних відходів, юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

Метою викладання навчальної дисципліни є сформувати у студентів необхідні юридичні знання щодо особливостей правового режиму поводження з відходами; продемонструвати та довести їм зростаючу роль правового інституту «поводження з відходами» на сучасному етапі розвитку країни; акцентувати їхню увагу на важливості належного правового регулювання раціонального поводження з відходами; ознайомити їх з найбільш проблемними теоретичними та практичними питаннями у сфері поводження з відходами; представити їм норми права, які регулюють відносини, що виникають в процесі поводження з відходами, здійснення операцій з відходами, оформлення документації для проведення відповідних операцій; показати їм практичне значення вказаних норм при регулюванні відносин у сфері поводження з відходами.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є сприяти глибокому засвоєнню студентами нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері поводження з відходами; розвинути у них навички працювати з відповідними документами; навчити їх вмінню застосовувати здобуті теоретичні положення в практичній діяльності.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи студентів.

Даний посібник покликаний допомогти студентам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Правове регулювання поведження з відходами в Україні та ЄС», зокрема при підготовці студентів до семінарських занять та організації самостійної роботи.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти студентам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, студентам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формулюючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Федунь М. В. Правове регулювання поведження з відходами в рамках Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 186 с.

2. Трегуб О. А. Правове забезпечення поведження з відходами: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 258 с.

3. Войціховська А., Кравченко О., Мелень-Забрамна О., Панькевич М. Кращі європейські практики управління відходами: посібник / за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Компанія «Манускрипт», 2019. 64 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Krashchi_ES_praktuku_NET.pdf.

4. Данилюк Л. Р. Проблемні аспекти поведження з побутовими відходами в Україні у контексті євроінтеграції. *Право і суспільство*. Дніпро, 2019. № 4. С. 121–126. URL: http://pravoisuspiilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/19.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-4-17>.

5. Данилюк Л. Р. Основи поведження з відходами за міжнародним, європейським та вітчизняним законодавством. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя, 2019. № 4. С. 88–91. URL: http://lsej.org.ua/4_2019/24.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/22>.

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення фабули справи та визначення фактичних обставин, що мають юридичне

значення. Потім необхідно з'ясувати особливості відповідних відносин, їх характер, склад, що дасть змогу вірно підібрати необхідний інститут та норму права для їх врегулювання. Розв'язання завдання повинне бути максимально повним, обґрунтованим, із посиланням на конкретні статті чинного законодавства та визначенням ймовірних варіантів його вирішення, які можуть відрізнятися в залежності від зміни обставин.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі (в форматі word) із подальшим прикріпленням їх у class room до відповідного номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи.

Виконання питань для проведення поточного контролю самостійної роботи передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи потрібно виконувати в письмовій формі (в форматі word) із подальшим прикріпленням їх у class room до відповідного номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до поточного контролю самостійної роботи й тягне за собою незадовільну оцінку.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Загальна частина

Тема 1.

Відходи як об'єкти правового регулювання

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття відходів як об'єктів правового регулювання та їх види, дослідити принципи й напрями державної політики в сфері поводження з відходами, проаналізувати види операцій із відходами, в тому числі міжнародні. Для цього слід опрацювати низку відповідних нормативно-правових актів. У результаті належного освоєння теми студенти мають визначити проблемні для України питання щодо поводження з відходами та запропонувати шляхи їх вирішення.

Питання для обговорення

1. Поняття відходів як об'єктів правового регулювання.
2. Види відходів (правова класифікація).
3. Принципи і напрями державної політики у сфері поводження з відходами.
4. Поводження з відходами та види операцій з ними.
5. Види міжнародних операцій з відходами.

Контрольні питання

1. Посилаючись на законодавство України та ЄС обґрунтуйте як співвідносяться між собою пріоритетні напрями політики України та ЄС у сфері поводження з відходами.
2. Назвіть, які на Вашу думку, сучасні питання щодо поводження з відходами в Україні є проблемними та окресліть, на власний розсуд, ймовірні шляхи їх вирішення.

Практичні завдання

1. Група мешканців смт. Калинівка Вінницької області звернулись до Акціонерного товариства «Квант» з вимогою про перенесення великого бензосховища, яке належить АТ, за межі вказаного населеного пункту. В обґрунтування своєї вимоги громадяни зазначили, що випари бензину негативно впливають на здоров'я людей, викликаючи головокружіння, нудоту, приступи астми та загострення хронічних захворювань, алергічні реакції. Особливу стурбованість викликає здоров'я дітей. Крім цього, у центральному парку селища спостерігається пожовтіння трави й листя на деревах, а підтікання бензину забруднює ставок загального користування, який знаходиться поблизу парку відпочинку.

Керівник екологічної служби АТ пояснив, що умови зберігання бензину відповідають нормам екологічної безпеки, тому у населення Калинівки немає підстав для хвилювання, а захворюваність населення залежить від загального

погіршення екологічної обстановки в Україні. До того ж, забруднення ставка нафтопродуктами не має ніякого значення, бо селищна рада ще торік наклала заборону на купання і вилов риби у ставку.

Після цього громадяни звернулись до Державного управління екологічної безпеки Вінницької області. Не отримавши відповіді, вони звернулись до суду з позовом до АТ з вимогами про перенесення бензосховища за межі селища, захист порушеного права на екологічну безпеку у вигляді фінансування побудови нового корпусу дитячої лікарні та закупівлю обладнання на власні кошти.

Окреслити коло суспільних відносин, що склались.

Чи підлягає позов задоволенню?

Вирішити справу.

2. Приватне підприємство з переробки побутових відходів «Зелене місто» облаштувало майданчик під відкритим небом для тимчасового зберігання підготовлених до переробки відходів.

Головний лікар місцевої санстанції виніс постанову про заборону діяльності ПП у зв'язку із відсутністю спеціального дозволу на викиди, які мають місце при випаровуванні забруднюючих речовин із відходів.

ПП оскаржило дії санітарного лікаря, мотивуючи свою позицію наявністю всіх необхідних для розміщення відходів дозволів та відсутністю у зв'язку із цим потреби у дозволі на викиди.

Визначити види правовідносин, що виникли.

Чи надає наявність дозволів на розміщення відходів здійснювати викиди забруднюючих речовин, пов'язані із такими відходами?

Надати правову оцінку позиції та діям санітарного лікаря.

Надати правову оцінку позиції ПП.

Вирішити справу.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105324925>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Трегуб О. А. Правове забезпечення поводження з відходами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 19 с. URL: https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/166/%d0%a2%d1%80%d0%b5%d0%b3%d1%83%d0%b1%20%d0%9e._%d0%90%d0%b2%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b5%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b0%d1%82.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal: 22 March 1989. <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_022#Text

3. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2009 on waste and repealing certain Directives. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-08#Text

4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
5. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»: 28 лютого 2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
6. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
7. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами»: 30 червня 1995. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Закон України «Про металобрухт»: 5 травня 1999. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/619-14#Text>
9. Закон України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання»: 19 жовтня 2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text>
10. Закон України «Про благоустрій населених пунктів»: 6 вересня 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>
11. Закон України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення»: 8 вересня 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2861-15#Text>
12. Закон України «Про житлово-комунальні послуги»: 9 листопада 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>
13. Закон України «Про систему громадського здоров'я»: 6 вересня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>
14. Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації «Державний класифікатор відходів»: 29 лютого 1996. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089217-96>
15. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України «Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства»: 27 жовтня 1997. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98#Text>
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів»: 3 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-98-%D0%BF#Text>
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виявлення та обліку безхазяйних відходів»: 3 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-98-%D0%BF#Text>
18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів»: 31 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-98-%D0%BF#Text>
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів»: 1 листопада 1999. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2034-99-%D0%BF#Text>

20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів»: 13 липня 2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1120-2000-%D0%BF#Text>

21. Наказ Міністерства житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил експлуатації полігонів побутових відходів»: 1 грудня 2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-10#Text>

22. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних норм і правил утримання територій населених місць»: 17 березня 2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11#Text>

23. Наказ Державної інспекції ядерного регулювання України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на використання земель і водойм, розташованих в санітарно-захисній зоні ядерної установки, об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами, уранового об'єкта»: 16 січня 2012. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0181-12#Text>

24. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами»: 13 липня 2016. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2016-%D0%BF#Text>

25. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2023 року»: 8 листопада 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>

26. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року»: 20 лютого 2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2019-%D1%80#Text>

27. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів»: 25 червня 2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>

28. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації»: 20 березня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

29. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану»: 4 квітня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>

30. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»: 27 вересня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2022-%D0%BF#Text>

31. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання подання декларації про відходи»: 7 травня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556->

2022-%D0%BF#Text

32. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання поводження з побутовими відходами в особливих умовах»: 19 червня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2023-%D0%BF#Text>

33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами»: 30 червня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2023-%D0%BF#Text>

34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання оголошення припинення статусу відходів»: 8 серпня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2023-%D0%BF#Text>

35. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання послуги з управління побутовими відходами та типових договорів про надання послуги з управління побутовими відходами»: 8 серпня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2023-%D0%BF#Text>

36. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення суб'єктів господарювання, які здійснюють відновлення та видалення побутових відходів»: 5 вересня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/941-2023-%D0%BF#Text>

37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, погодження та затвердження місцевих планів управління відходами»: 5 вересня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/947-2023-%D0%BF#Text>

Тема 2.

Міжнародно-правове регулювання поводження з відходами

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати основи міжнародно-правового регулювання поводження з відходами. Зокрема слід визначити акти міжнародного законодавства в сфері поводження з відходами, дослідити засади міжнародно-правового регулювання поводження з небезпечними та радіоактивними відходами. Також варто звернути увагу на принцип розширеної відповідальності виробника як кращий міжнародний досвід щодо цивілізованого поводження з відходами. В результаті належного освоєння теми студенти мають визначити які міжнародні практики поводження з відходами є найбільш успішними, які міжнародно-правові принципи управління відходами є найбільш ефективними й яким чином вони відображені в законодавстві України та в національній практиці поводження з відходами.

Питання для обговорення

1. Міжнародне законодавство в сфері поводження з відходами.
2. Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними відходами та їхнього транскордонного переміщення.
3. Міжнародно-правове регулювання поводження з радіоактивними відходами.

4. Розширена відповідальність виробника як кращий міжнародний досвід щодо цивілізованого поводження з відходами.

Контрольні питання

1. Зобразіть схематично етапи розвитку міжнародного законодавства в сфері поводження з відходами.

2. Проаналізуйте значення принципу забруднювач платить в сфері поводження з відходами та визначте його місце в міжнародно-правовому регулюванні поводження з відходами.

Практичні завдання

1. Українсько-німецька фірма (далі – Фірма) звернулась до Державного управління охорони НПС в Чернівецькій області (далі – Управління) із заявою про надання дозволу на ввезення в Україну 20 тонн відходів, які містять сполуки міді та срібла, з метою їх використання в якості вторинної сировини.

Начальник Управління зазначив, що для вирішення питання щодо надання відповідного дозволу зазначені відходи повинні пройти державний екологічний контроль у пункті пропуску через державний кордон України. Тому, відповідно до встановленого порядку, Фірма повинна попередньо сплатити вартість проведення вказаного контролю.

Директор Фірми заперечив проти вказаної вимоги, оскарживши її до суду. В обґрунтування своєї позиції ним було зазначено, що чинним законодавством не передбачено внесення плати за проведення екологічного контролю, який фінансується за рахунок державного бюджету.

Визначити види правовідносин, що склалися.

Охарактеризувати стан чинного нормативного регулювання порядку фінансування проведення екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон України.

Надати правову оцінку діям та позиції начальника Управління.

Надати правову оцінку позиції Фірми.

Вирішити справу.

2. Прикордонною службою у виключній (морській) економічній зоні України затримано судно під прапором іноземної держави, яке допустило скидання пально-мастильних матеріалів. Під час обстеження судна було виявлено щойно виловлені цінні породи риби.

Екіпаж було затримано, улов конфісковано, а судно доправлено до порту, де інспектор з охорони Чорного моря виніс постанову про накладення на капітана судна штрафу.

Капітан оскаржив постанову про накладення на нього штрафу. Він вважає її незаконною, також незаконним вважає затримання, оскільки судно було затримано за межами територіального моря України, отже, природні ресурси не належать державі і можуть використовуватися вільно, а представники України перевищили свої повноваження, і вимагає компенсації збитків. Скидання пально-мастильних матеріалів капітан заперечує.

Визначити коло правовідносин.

Чи розповсюджується юрисдикція України на виключну (морську) економічну зону?

Чи правомірні дії інспектора та прикордонної служби?

Вирішити справу.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104747630>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Підручник / Під заг. ред. проф. С.М. Кравченко. Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. 336 с.
2. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Львів, 2009. 203 с.
3. Данилюк Л. Р. Основи поводження з відходами за міжнародним, європейським та вітчизняним законодавством. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя, 2019. № 4. С. 88–91. URL: http://lsej.org.ua/4_2019/24.pdf
4. Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal: 22 March 1989. <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_022#Text
5. Convention on Nuclear Safety: 17 June 1994. <https://www.iaea.org/topics/nuclear-safety-conventions/convention-nuclear-safety>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_023?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4#w1_1
6. Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management: 5 September 1997. <https://www.iaea.org/topics/nuclear-safety-conventions/joint-convention-safety-spent-fuel-management-and-safety-radioactive-waste>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_335#Text
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів»: 13 липня 2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1120-2000-%D0%BF#Text>

Тема 3.

Правове регулювання поводження з відходами в ЄС

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати основи законодавства ЄС в сфері поводження з відходами. Варто звернути увагу на правове регулювання поводження з небезпечними та радіоактивними відходами в ЄС і їх транскордонним переміщенням. У результаті належного освоєння теми студенти мають визначити які європейські практики поводження з відходами є найбільш успішними, які європейські правові принципи

управління відходами є найбільш ефективними й яким чином вони відображені в законодавстві України та в національній практиці поводження з відходами.

Питання для обговорення

1. Законодавство ЄС в сфері поводження з відходами.
2. Правове регулювання поводження з небезпечними відходами та їхнього транскордонного переміщення в ЄС.
3. Правове регулювання поводження з радіоактивними відходами в ЄС.

Контрольні питання

1. Зобразіть схематично акти європейського законодавства в сфері поводження з відходами.
2. Проаналізуйте значення ієрархії відходів, закріпленої в європейському законодавстві при регулюванні відносин поводження з відходами.

Практичні завдання

1. Аналіз справи «Попередження спалення та подальшого ввезення небезпечних відходів (гудрони)» на предмет суті й подальшого руху справи.

Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/poperedzhennia-spalennia-ta-podalshoho-vvezennia-nebezpechnykh-vidkhodiv-hudrony/>.

2. Під час розвантаження з автомобіля промислових відходів у лісоохоронній зоні затримано водія комбінату, якого притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства. У подальшому з'ясувалося, що про скиди відходів у невстановлених місцях був повідомлений інженер комбінату.

Визначити коло правовідносин.

Хто із суб'єктів і до якої відповідальності може бути притягнутий у зв'язку зі скоєнням зазначеного правопорушення?

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105233953>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Федунь М. В. Правове регулювання поводження з відходами в рамках Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 18 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/fedun-m.v.-pravove-regulyuvannya-povodjennya-z-vidhodami-v-ramkah-evropeyskogo-soyuzu.pdf>

2. Войціховська А., Кравченко О., Мелень-Забрамна О., Панькевич М. Кращі європейські практики управління відходами: посібник / за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Компанія «Манускрипт», 2019. 64 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Krashchi_ES_praktuku_NET.pdf

3. Danyliuk Lesia R., Kobetska Nadiia R., Yaremak Zoryana V. The Problems of Municipal Waste Management in the Context of European Integration. *Environmental Policy and Law*. Amsterdam, 2018. Volume 48. Number 6. P. 430–435. URL: <https://content.iospress.com/journals/environmental-policy-and-law/48/6?start=10>. doi: 10.3233/EPL-180112.

4. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2009 on waste and repealing certain Directives. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-08#Text
5. Regulation (EC) No. 1013/2006 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on shipments of waste.
6. Decision 2000/532/EC establishing a list of wastes.
7. Directive 2000/76/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2000 on the incineration of waste.
8. Directive 2000/59/EC of the European Parliament and of the Council of 27 November 2000 on port reception facilities for ship-generated waste and cargo residues – Commission declaration.
9. Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste.
10. Directive 2000/53/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on end-of life vehicles.
11. Council Directive 96/59/EC of 16 September 1996 on the disposal of polychlorinated biphenyls and polychlorinated terphenyls (PCB/PCT).
12. Council Directive 78/176/EEC of 20 February 1978 on waste from the titanium dioxide industry.
13. Directive 2006/66/EC of 6 September 2006 on batteries and accumulators and waste batteries and accumulators and repealing Directive 91/157/EEC.
14. European Parliament and Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste.
15. Council Directive 86/278/EEC of 12 June 1986 on the protection of the environment, and in particular of the soil, when sewage sludge is used in agriculture.
16. Council Directive 75/439/EEC of 16 June 1975 on the disposal of waste oils.
17. Directive 2002/95/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment.
18. Directive 2002/96/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on waste electrical and electronic equipment (WEEE).
19. Council Directive 82/883/EEC of 3 December 1982 on procedures for the surveillance and monitoring of environments concerned by waste from the titanium dioxide industry.
20. Council Directive 92/112/EEC of 15 December 1992 on procedures for harmonizing the programmes for the reduction and eventual elimination of pollution caused by waste from the titanium dioxide industry.
21. Council Directive 2006/117/Euratom of 20 November 2006 on the supervision and control of shipments of radioactive waste and spent fuel.

Тема 4.

Суб'єкти у сфері управління відходами. Запобігання утворенню та управління відходами: повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати коло суб'єктів у сфері управління відходами, проаналізувати компетенцію органів виконавчої влади в сфері управління відходами, дослідити повноваження органів місцевого самоврядування в сфері управління відходами. В результаті належного освоєння теми студенти мають визначити якими правами та обов'язками в сфері управління відходами наділені Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Державна екологічна інспекція України, Міністерство охорони здоров'я України та інші органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування.

Питання для обговорення

1. Суб'єкти у сфері реалізації функції управління щодо відходів.
2. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері управління відходами.
3. Повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері управління відходами.
4. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері управління відходами.
5. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління відходами.
6. Плани і програми управління відходами.

Контрольні питання

1. Складіть порівняльну таблицю повноважень суб'єктів у сфері управління відходами, визначених Законом України «Про управління відходами» та чинним до 09.07.2023 року Законом України «Про відходи».
2. Проаналізуйте Національний план управління відходами до 2030 року на предмет виду та змісту заходів, які ним передбачені й строків їх виконання.

Практичні завдання

1. У багатоповерховому будинку в житловому районі «Дубки» на сходиноківому майданчику мешканці виявили розлиття значної кількості підозрілої рідини, схожої на ртуть. Звернувшись до диспетчерської місцевого ЖЕКу з проханням про усунення розлиття, мешканці отримали відмову, оскільки ЖЕК не має необхідних засобів для збирання ртуті, до того ж, проведення таких заходів не входить до обов'язків працівників ЖЕКу. Схожі відповіді були отримані від працівників місцевого відділення міліції, швидкої медичної допомоги та державної пожежної охорони.

Визначити коло суспільних правовідносин.

До обов'язків яких органів входить перевірка повідомлення мешканців і ліквідація розлиття ртуті?

Запропонувати способи захисту прав та інтересів громадян.

Вирішити справу.

2. У зв'язку із збільшенням кількості порушень природоохоронного і санітарного законодавства в осінній період, а саме масовим спалюванням опалого листя і сміття на прибудинкових територіях, у смугах відводу автомобільних доріг і залізниць, у парках, скверах та інших зонах зелених насаджень та на газонах в період листопаду в Луцьку заборонено спалювати листя і побутові відходи. Відповідне розпорядження підписав Луцький міський голова.

Також доручено керівникам підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності тримати на постійному контролі санітарно-екологічний стан власних та прилеглих територій, санітарно-захисних зон та забезпечити своєчасне вивезення відходів на спеціалізоване звалище, не допускати фактів спалювання відходів, а Державній екологічній інспекції у Волинській області та міській санепідемстанції з метою виявлення фактів спалювання опалого листя, залишків городньої рослинності та сміття організувати систематичне проведення рейдів на території Луцька та Луцького району, особливо у вечірній час та вихідні дні з 15 вересня до 15 листопада.

Дане розпорядження підприємством «Сервіс-люкс» було оскаржено до суду, оскільки восени прийнято спалювати опале листя, це є нормальним і не суперечить законодавству.

Визначити види правовідносин, які виникли.

Чи відповідає вимогам чинного законодавства розпорядження міського голови?

Вирішити справу.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102735786>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Світличний О. П., Гаврилюк О. М. Сучасний стан та основні напрями державного регулювання поведінки з побутовими відходами: монографія. К.: НУБіП України, 2018. 194 с.

2. Коваль І. І. Підвищення рівня екологічної безпеки регіону інтегрованою системою управління побутовими відходами: дис. ... канд. техн. наук. Львів, 2019. 198 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1782/dysertaciyanazdobuttyanaukovogostupenyakandydatatehnychnyhnauk1.pdf>

3. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>

4. Закон України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення»: 8 вересня 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2861-15#Text>

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів»: 3 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-98-%D0%BF#Text>

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виявлення та обліку безхазяйних відходів»: 3 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-98-%D0%BF#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів»: 31 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-98-%D0%BF#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів»: 1 листопада 1999. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2034-99-%D0%BF#Text>
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2023 року»: 8 листопада 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року»: 20 лютого 2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2019-%D1%80#Text>
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів»: 25 червня 2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання поводження з побутовими відходами в особливих умовах»: 19 червня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2023-%D0%BF#Text>
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами»: 30 червня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2023-%D0%BF#Text>
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, погодження та затвердження місцевих планів управління відходами»: 5 вересня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/947-2023-%D0%BF#Text>

Особлива частина

Тема 5.

Правовий режим відходів в Україні

У процесі вивчення теми студенти повинні дослідити відносини власності на відходи, з'ясувати їх суб'єктний склад. Необхідно буде проаналізувати права та обов'язки суб'єктів у сфері поводження з відходами. Важливими крім цього є питання щодо документації для здійснення операцій із відходами, а також порядку оформлення відповідної документації. В результаті належного освоєння теми студенти мають вміти визначити необхідний перелік документів для здійснення операцій із відходами, в тому числі залежно безпосередньо від виду відходів, орієнтуватися в роботі сервісів інформаційної системи управління відходами.

Питання для обговорення

1. Відносини права власності на відходи.

2. Суб'єкти у сфері управління відходами.
3. Права та обов'язки суб'єктів у сфері управління відходами.
4. Основна документація для здійснення операцій з відходами.
5. Порядок оформлення документації для здійснення операцій з відходами.

Контрольні питання

1. Посилаючись на Закон України «Про управління відходами» та чинний до 09.07.2023 року Закон України «Про відходи» проаналізуйте та порівняйте поняття «суб'єкти у сфері управління відходами», «суб'єкти у сфері поводження з відходами», «суб'єкти права власності на відходи».

2. Складіть порівняльну таблицю документів для здійснення операцій з відходами, визначених Законом України «Про управління відходами» та чинним до 09.07.2023 року Законом України «Про відходи».

Практичні завдання

1. Інспекцією по контролю за благоустроєм та санітарним станом м. Хмельницький, було виявлено факт забруднення ВАТ «Катіон» території міста шляхом влаштування звалища будівельного сміття площею 20 кв. м, що зафіксовано у протоколі.

Інспекцією поданий до суду позов про відшкодування збитків за забруднення довкілля за фактом порушення ВАТ «Катіон» вимог постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 № 198 «Про затвердження Єдиних правил ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правил користування ними та охорони» та визначено суму заподіяної шкоди – 340 грн. та в обґрунтування заявленого у позові розміру шкоди в 600 грн. заподіяної відповідачем забрудненням навколишньої території, позивач послався на Постанову № 559 «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктах», за приписами якої з ВАТ «Катіон» з урахуванням площі забруднення підлягає стягненню шкода у сумі 600 грн.

Визначити види правовідносин, що склалися.

Які органи наділені повноваженнями обчислювати шкоду за таксами, що затверджені цією постановою та розглядати справи про адміністративні правопорушення?

Вирішити справу.

2. Громадянин В., який мешкає по вул. Стрийській, 156, звернувся до громадської екологічної організації із проблемою – на території військової частини, яка знаходиться неподалік від помешкання громадянина В. відбувається спалювання автомобільних шин. Дим розповсюджується на велику територію, попадаючи у його вікна, та заважає прогулянкам із дітьми.

Визначити види правовідносин, що склалися.

Якими будуть поради та дії працівників громадської організації?

Вирішити справу.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104896168>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Зуєв В. А. Методологічні засади визначення відходів як об'єкту екологічних та господарських відносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 11 (2). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmgu_jur_2014_11%282%29_17
2. Гурова А. М. Правова охорона навколоземного космічного простору від засмічення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/gurova-a.m.-pravova-ohorona-navkolozemnogo-kosmichnogo-prostoru-vid-zasmichennya-a.doc>
3. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
4. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами»: 30 червня 1995. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Закон України «Про металобрухт»: 5 травня 1999. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/619-14#Text>
6. Закон України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання»: 19 жовтня 2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text>
7. Закон України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення»: 8 вересня 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2861-15#Text>
8. Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації «Державний класифікатор відходів»: 29 лютого 1996. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089217-96>
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання оголошення припинення статусу відходів»: 8 серпня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2023-%D0%BF#Text>

Тема 6.

Правовий режим побутових та промислових відходів в Україні та ЄС

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття та види побутових і промислових відходів, дослідити правила експлуатації об'єктів поводження з побутовими відходами, оволодіти порядком здійснення операцій з промисловими відходами. У результаті належного освоєння теми студенти мають знати особливості правового режиму побутових і промислових відходів за національним і європейським законодавством.

Питання для обговорення

1. Поняття та види побутових відходів.
2. Поняття та види промислових відходів.
3. Правила експлуатації об'єктів поводження з побутовими відходами.
4. Порядок здійснення операцій з промисловими відходами.
5. Особливості та порядок поводження з побутовими відходами в ЄС.
6. Особливості та порядок поводження з промисловими відходами в ЄС.

Контрольні питання

1. Зобразіть схематично суб'єктний склад правовідносин щодо поводження з побутовими відходами.
2. Посилаючись на чинне законодавство України зобразіть схематично основні вимоги до утилізації промислових відходів.

Практичні завдання

1. ВАТ «Херсонхімпром» звернулось до Херсонської райдержадміністрації з клопотанням видати дозвіл на захоронення та знищення в 15 км від обласного центру відходів хімічного виробництва.

РДА прийнято рішення про виділення 15 га земель для захоронення і утилізації промислових відходів та надання їх у користування ВАТ.

Начальник Держземінспекції в області, встановивши зазначений факт надання земель ВАТ, виніс постанову про притягнення голови РДА до адміністративної відповідальності. Ця постанова була скасована заступником голови Держкомзему України.

Визначити види правовідносин, які виникли.

Чи правомірне рішення РДА про виділення землі ВАТ?

Чи правомірні дії заступника голови Держкомзему України?

Вирішити справу.

2. Під час перевірки додержання екологічного законодавства ВАТ «Укртатнафта» (далі – ВАТ) інспектор з охорони НПС виявив факт порушення порядку введення в експлуатацію цеху з очистки відходів виробництва, а також відсутність дозволів на розміщення відходів. Інспектор наклав на голову правління та головного інженера ВАТ штрафи у розмірі 8 та 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян відповідно.

Вказані посадові особи оскаржили дії інспектора до суду, вказавши, зокрема, що чинне законодавство не передбачає подвійного накладення адміністративного штрафу за одне і те ж правопорушення, адже місяць тому на них вже накладався штраф працівниками Державної інспекції архітектурно-будівельного контролю. Більш того, за вказані правопорушення інспектор не має права накладати стягнення. При цьому вони просили суд винести рішення про відшкодування їм моральної шкоди внаслідок незаконних дій інспектора.

Окреслити види правовідносин, що склалися.

Визначити, чи є в діях голови правління та головного інженера ознаки правопорушення. Якщо є, то якого (яких) саме?

Надати правову оцінку позиції голови правління та головного інженера ВАТ.

Вирішити справу.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103946260>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Юрескул В. О. Правове регулювання поводження з побутовими відходами в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 19 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2008/08yvopvu.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
2. Гаврилюк О. М. Адміністративно-правове регулювання поводження з побутовими відходами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 16 с.
3. Danyliuk Lesia R., Kobetska Nadiia R., Yaremak Zoryana V. The Problems of Municipal Waste Management in the Context of European Integration. *Environmental Policy and Law*. Amsterdam, 2018. Volume 48. Number 6. P. 430–435. URL: <https://content.iospress.com/journals/environmental-policy-and-law/48/6?start=10>. doi: 10.3233/EPL-180112.
4. Данилюк Л. Р. Проблемні аспекти поводження з побутовими відходами в Україні у контексті євроінтеграції. *Право і суспільство*. Дніпро, 2019. № 4. С. 121–126. URL: http://pravoisusplstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/19.pdf. doi: 10.32842/2078-3736-2019-4-17.
5. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
6. Закон України «Про житлово-комунальні послуги»: 9 листопада 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів»: 3 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-98-%D0%BF#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виявлення та обліку безхазайних відходів»: 3 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-98-%D0%BF#Text>
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів»: 31 серпня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-98-%D0%BF#Text>
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів»: 1 листопада 1999. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2034-99-%D0%BF#Text>
11. Наказ Міністерства житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил експлуатації полігонів побутових відходів»: 1 грудня 2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-10#Text>
12. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних норм і правил утримання територій населених місць»: 17 березня 2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11#Text>
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання поводження з

побутовими відходами в особливих умовах»: 19 червня 2023.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2023-%D0%BF#Text>

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання послуги з управління побутовими відходами та типових договорів про надання послуги з управління побутовими відходами»: 8 серпня 2023.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2023-%D0%BF#Text>

Тема 7.

Правовий режим небезпечних відходів в Україні та ЄС

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття небезпечних відходів. Необхідно звернути увагу на порядок провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами та зокрема на організаційні й технологічні вимоги до провадження такої діяльності. Окремого вивчення потребує документація для отримання (переоформлення) ліцензії на здійснення відповідної діяльності. Також важливим для аналізу є проблеми імпорту/експорту небезпечних відходів. У результаті належного освоєння теми студенти мають знати базові міжнародно-правові документи та деталізовано володіти нормами національного й європейського законодавства в сфері поводження з небезпечними відходами.

Питання для обговорення

1. Поняття небезпечних відходів.
2. Провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами.
3. Документи, що подаються для отримання (переоформлення) ліцензії.
4. Організаційні вимоги до провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами.
5. Технологічні вимоги до провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами.
6. Проблеми імпорту/експорту небезпечних відходів.
7. Особливості та порядок поводження з небезпечними відходами в ЄС.

Контрольні питання

1. Проаналізуйте Порядок подання декларації про відходи й визначте особливості відповідної процедури.
2. Складіть таблицю організаційних, кадрових, технологічних вимог, обов'язкових для виконання під час провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами.

Практичні завдання

1. Спільне підприємство у формі ПП «Нові матеріали і технології» здійснює підприємницьку діяльність щодо імпорту на територію України вторинної сировини з країн Близького сходу та Азії з метою її подальшої реалізації українським підприємствам та фізичним особам-підприємцям.

Алчевська міська рада Луганської області, на території якої функціонує ПП, прийняла рішення про заборону його діяльності, оскільки вона суперечить чинному законодавству в частині завезення в Україну екологічно небезпечних відходів.

ПП оскаржило вказане рішення міської ради до суду, оскільки таке рішення обмежує господарську діяльність ПП.

Визначити види правовідносин, які виникли.

Чи підлягає вимога ПП щодо скасування рішення міськради задоволенню?

Вирішити справу.

2. Виробничо-наукове підприємство «Сарненський бурштин» (далі – ВВП) запровадило нові технологічні системи та устаткування по знешкодженню токсично небезпечних викидів та скидів у навколишнє середовище та ввело в експлуатацію цех по знешкодженню шкідливих відходів виробництва, що дало можливість значно зменшити забруднення довкілля.

Враховуючи вказані обставини, директор ВВП з виробництва видав наказ про припинення внесення плати за лімітовані викиди та скиди забруднюючих речовин та інші шкідливі впливи на навколишнє і виробниче середовище.

Після завершення строку сплати за зазначені скиди та викиди територіальних орган Мінприроди в Рівненській області подав до банку, який обслуговує ВВП, вимогу про списання несплачених коштів з рахунку ВВП, яку банк виконав.

Керівник ВВП звернувся із заявою до прокурора щодо порушення кримінальної справи за фактом незаконного списання коштів. Також ВВП звернулось до суду із позовом про повернення неправомірно списаних з рахунку коштів.

Окреслити види правовідносин, що склалися.

Надати правову оцінку позиції територіального органу Мінприроди та банку. Чи наявні в їх діях ознаки правопорушень?

Надати правову позицію заяви ВВП, поданої в прокуратуру.

Вирішити справу.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106515936>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Максименцева Н. О. Правове забезпечення поводження з небезпечними відходами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 19 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2006/06mnopnv.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1

2. Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal: 22 March 1989. <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_022#Text

3. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів»: 13 липня 2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1120-2000-%D0%BF#Text>

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами»: 13 липня 2016. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2016-%D0%BF#Text>

Тема 8.

Правовий режим радіоактивних відходів

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття та особливості радіоактивних відходів. Особливої уваги потребує дослідження обов'язків юридичних і фізичних осіб під час поводження з радіоактивними відходами. Надзвичайно важливими є питання державного обліку та порядку поводження з радіоактивними відходами. В результаті належного освоєння теми студенти мають знати базові міжнародно-правові документи та деталізовано володіти нормами національного й європейського законодавства в сфері регулювання радіоактивних відходів.

Питання для обговорення

1. Поняття радіоактивних відходів.
2. Обов'язки юридичних та фізичних осіб під час поводження з радіоактивними відходами.
3. Державний облік радіоактивних відходів.
4. Порядок поводження з радіоактивними відходами.
5. Базові міжнародно-правові документи у сфері регулювання радіоактивних відходів.
6. Особливості та порядок поводження з радіоактивними відходами в ЄС.

Контрольні питання

1. Проаналізуйте правовий режим територій, відведених під сховища радіоактивних відходів та об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами.
2. Зобразіть схематично етапи становлення та основні засади міжнародно-правових документів у сфері регулювання радіоактивних відходів.

Практичні завдання

1. Внаслідок реалізації програми із забезпечення позаядерного статусу України відповідно до умов міжнародно-правових договорів Міноборони України уклало договір із Павлоградським механічним заводом (Дніпропетровська область) на проведення робіт із розібрання стратегічних ракет СС-24. В процесі розібрання із ракет повинні бути вилучені ступені з твердим паливом для подальшої утилізації.

Група мешканців м. Павлограда звернулась із позовом до суду із вимогою про заборону Міноборони здійснювати вказані дії, адже такими діями будуть порушені їх екологічні права, або компенсувати їх витрати на лікування, які вони змушені будуть понести в майбутньому за умови реалізації положень договору.

В суді представник Міноборони проти позову заперечив, вказавши, що (1) чинним законодавством заборонено пред'являти альтернативні позовні вимоги; (2) Міноборони діє відповідно до вимог чинного законодавства, а отже – правомірно, тому порушень прав громадян не може бути; (3) громадяни не понесли будь-яких втрат у зв'язку із реалізацією проекту, тому вони не підлягають компенсації.

Визначити види правовідносин, що виникли.

Надати правову оцінку позиції громадян.

Надати правову оцінку позиції Міноборони.

Яким чином можуть бути захищені права та інтереси громадян?

Вирішити спір.

2. У Запоріжжі планується будівництво сховища сухих радіоактивних відходів. Оскільки, екологічна експертиза не була проведена належним чином, населення Запоріжжя, Нікополя та інших міст провело місцеві референдуми, де висловилося проти будівництва цього об'єкту, як такого, що негативно впливатиме на стан довкілля і здоров'я населення. Але висновки референдумів не були враховані і розпочалось будівництво.

Дати правовий аналіз ситуації.

Чи повинна бути врахована думка громадськості?

Які екологічні права громадян порушені?

Вирішити спір.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103128814>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Convention on Nuclear Safety: 17 June 1994.
<https://www.iaea.org/topics/nuclear-safety-conventions/convention-nuclear-safety>;
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_023?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4#w1_1

2. Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management: 5 September 1997.
<https://www.iaea.org/topics/nuclear-safety-conventions/joint-convention-safety-spent-fuel-management-and-safety-radioactive-waste>;
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_335#Text

3. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>

4. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами»: 30 червня 1995.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>

5. Закон України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних

матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання»: 19 жовтня 2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text>

6. Закон України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення»: 8 вересня 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2861-15#Text>

7. Наказ Державної інспекції ядерного регулювання України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на використання земель і водойм, розташованих в санітарно-захисній зоні ядерної установки, об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами, уранового об'єкта»: 16 січня 2012. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0181-12#Text>

Тема 9.

Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами в Україні

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати підстави юридичної відповідальності в сфері поводження з відходами. Для досягнення відповідної мети їм необхідно освоїти норми адміністративного, кримінального та цивільного права в частині відповідальності за порушення законодавства про правовий режим поводження з відходами. В результаті належного освоєння теми студенти мають вміти кваліфікувати правопорушення у сфері поводження з відходами та визначати заходи відповідальності за їх вчинення.

Питання для обговорення

1. Перелік правопорушень у сфері поводження з відходами.
2. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.
3. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.
4. Цивільно-правова відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.
5. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

Контрольні питання

1. Проаналізуйте вплив війни на збільшення обсягу відходів, стан і специфіку управління відходами, які утворилися внаслідок війни.
2. Проаналізуйте особливості визначення розміру шкоди завданої відходами від збройної агресії та бойових дій.

Практичні завдання

1. Під час транспортування рідких відходів хімічного виробництва водій вантажного автомобіля Максимчук М. Ф. не впорався з керуванням, автомобіль

потрапив у кювет і перекинувся. При цьому відбувся витік рідини, яка потрапила із дощем у ставок.

У ході розслідування ДТП було встановлено, що вини водія немає, оскільки аварія виникла через невлаштованість дорожнього покриття.

На суді у якості співвідповідачів було залучене обласне управління по будівництву та експлуатації автомобільних доріг, представники якого зазначили, що не несуть відповідальності за вказаний випадок, оскільки дана ділянка є аварійно-небезпечною, про що стоїть попереджувальний дорожній знак, до того ж, як наполягають представники облавтодору, вантажівка належить не їм, а тому вони не можуть нести відповідальність за джерело підвищеної небезпеки незалежно від вини.

Представник АТ «Заграва», якому належить автомобіль, заявив, що, якби не дефекти покриття дороги, то такий випадок взагалі б не трапився.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Чи обґрунтовані заяви відповідачів?

Чи підлягає позов задоволенню?

Вирішити справу.

2. Інспекторами Держекоінспекції під час обстеження території сільської ради було виявлене несанкціоноване звалище відходів. Шкода, заподіяна державі внаслідок порушення законодавства про відходи склала 54877,2 грн.

Оскільки сільська рада не виконала своїх обов'язків щодо належного контролю за поводженням з відходами на своїй території, запобігання їх негативному впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей та допустила утворення на своїй території несанкціонованого звалища, Держекоінспекцією була направлена претензія голові сільради із пропозицією сплатити суму завданої шкоди у розмірі 54877,2 грн.

Сума шкоди не була сплачена сільською радою добровільно, тому Державна екологічна інспекція в Харківській області звернулася до господарського суду, який задовольнив позов Держекоінспекції в повному обсязі.

В свою чергу сільська рада подала апеляційну скаргу до Харківського апеляційного господарського суду, постановою якого попереднє рішення суду було скасовано і в задоволенні позову Інспекції було відмовлено.

Не погодившись із постановою апеляційного суду, Державна екологічна інспекція в Харківській області подала касаційну скаргу до Вищого господарського суду України із проханням скасувати постанову Харківського апеляційного суду і залишити в силі рішення Господарського суду в Харківській області.

Окреслити види правовідносин, що склалися.

Який вид юридичної відповідальності має місце в даному випадку?

Визначити правомірність дій Держекоінспекції.

Вирішити справу.

Питання для проведення поточного контролю самостійної роботи

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104813506>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: 7 грудня 1984.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
2. Кримінальний кодекс України: 5 квітня 2001.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
4. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України «Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства»: 27 жовтня 1997.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації»: 20 березня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>
6. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану»: 4 квітня 2022.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»: 27 вересня 2022.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2022-%D0%BF#Text>